

Ковтун Віталій Іванович
 НУ «ЮАУ імені Ярослава Мудрого»,
 к. ю. н., асистент кафедри
 конституційного права України

КОНСТИТУЦІЙНИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ГАРАНТІЯ ДЕРЖАВНОГО СУВЕРЕНІТЕТУ

Актуальним на етапі сучасного державотворення є дослідження механізму гарантій державного суверенітету як комплексної системи, що включає в себе засоби, процедури та принципи за допомогою яких забезпечується верховенство і незалежність державної влади.

Як зазначав Ю. М. Тодика, суверенітет Української держави визначається не тільки та не стільки юридичним закріпленням на конституційному рівні положенням про те, що Україна є суверенною державною, а реальним забезпеченням цього політико-правового стану державної влади економічними, дипломатичними та іншими засобами. Саме тому утвердження України як суверенної держави припускає прийняття заходів щодо забезпечення реальної її самостійності та незалежності.

Одним з проявів встановлення гарантій державного суверенітету є діяльність органів конституційної юрисдикції. Так, конституційний контроль як своєрідна оцінка «європейських договорів» став невід'ємною частиною процесу інтеграції на території Старого Світу. Стурбованість щодо можливості втрати або несанкціонованого обмеження державного суверенітету призводить до прийняття конкретних рішень на захист цього обов'язкового атрибуту держави. У зв'язку з цим, виникає, на нашу думку, формула національних конституційних та вищих судів, згідно якої: «До тих пір, поки зміни законодавства в ЄС не загрожують основним суверенним правам, такі зміни будуть вважатися сумісними з фундаментальними конституційними принципами держав-членів, і вважаються прийнятними». Такий підхід демонструє, що майбутній розвиток інтеграції буде розглядатися як необхідний доти, доки не представлятиме екзистенціональної загрози для країн-учасниць.

Доцільною є теза А. О. Селіванова, що конституційна юрисдикція залишається найбільш досконалим способом конституційного захисту інтересів держави і особи, охорони конституційного ладу, територіальної цілісності держави, забезпечення народного і державного суверенітету.

Для того, щоб більш детально проаналізувати поточні тенденції правових позицій органів конституційної юрисдикції з приводу суверенітету, треба звернутися до деяких рішень про конституційність змін у договорах відносно європейського об'єднання. Дослідити тенденцію розвитку категорії «суверенітет» за допомогою витягів з відповідних судових постулатів, прецедентного права.

Конституційний Трибунал Польщі виразно у своїй правовій позиції «черпав натхнення» у раніше винесених рішеннях Конституційної Ради Франції, Федерального Конституційного суду Німеччини та Конституційного суду Чехії, а також Конституційного суду Угорщини й Конституційного суду Австрії. Це ще раз підтверджує факт, що органи конституційної юрисдикції держав-членів ЄС «відстежують», та іноді слідує міркуванням своїх колег в цих делікатних питаннях.

Так, проаналізувавши деякі рішення конституційних судів з приводу співвідношення норм Конституції країни-члена ЄС та Лісабонської Угоди, можна виділити загальні тенденції у підході до цього питання.

Жоден юрисдикційний орган не надав своє конкретне визначення категорії «суверенітет» та «гарантії суверенітету». Наприклад, Чеський Суд оперує такими категоріями як «суверенітет народу», «суверенітет держав членів», «суверенітет Чеської Республіки як держави», «концепція об'єданого суверенітету», «практичний суверенітет», що робить його справді важким для читача, щоб зрозуміти сенс суверенітету у конституційному аналізі. Єдине, що здається очевидним, що Суд відходить від традиційного поняття суверенітету для того, щоб бути в змозі «виправдати» членство в ЄС.

У своїх позиціях як певні гарантії державного суверенітету, встановлюються певні межі передачі суверенних прав. По-перше делегування повноважень допускається лише, щодо

міжнародних органів, заснованих на взаємній згоді з іншими державами і з метою сприяння кооперації міжнародних норм. По-друге, встановлено, що така передача повноважень вважається припустимою тільки до тих пір, поки воно не впливатиме на статус держави як незалежної.

Загальний підхід щодо принципу суверенітету, застосовується й при обґрунтуванні концепції передачі суверенних прав. Стверджується, що передача компетенції на рівень ЄС не становить собою ослаблення державного суверенітету, а навпаки може призвести до його зміцнення. Передача державних повноважень до ЄС буде розглядатися допустимою, лише остільки, оскільки ці повноваження здійснюються таким чином, що забезпечують збереження основ державного суверенітету.

На відміну від суддівської риторики, вчені Данило Халберстам та Кристоф Меллерс виділяють «фундаментальні області регулювання, які повинні знаходитися виключно у компетенції національної держави, а саме: кримінальне право, право війни та миру, державних витрат та оподаткування, соціального забезпечення, культури та релігії». В академічних колах цей крок піддався деякій критиці, в основному у зв'язку з відсутністю обґрунтування вибору цих нібито «традиційних областей врегулювання».

Конституційний контроль як засіб оцінки європейських договорів став невід'ємною складовою частиною інтеграційних процесів у Західній Європі. Небезпека втрати або несанкціонованого обмеження державного суверенітету стала причиною ухвалення судами низки конкретних рішень. На цій основі поступово виробився доктринальний підхід, за яким внесення змін до законодавства Євро-союзу вважається прийнятним лише за умови, що ці зміни не загрожують суверенним правам держав-членів. Загалом, розвиток європейської інтеграції вважається допустимий лише при умові, що він не містить в собі загрози для суверенітету потенційних держав-членів. З плином деякого часу питання гарантування державного суверенітету України в європейській спільноті може постати перед Конституційним Судом України.

.....

Кулик Христина Миколаївна
НУ «ЮАУ імені Ярослава Мудрого»,
студент, Інститут підготовки кадрів
для органів прокуратури,
2 курс, 8 група

УКРАЇНСЬКИЙ КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМ В КОНТЕКСТІ УКРАЇНСЬКОЇ МЕНТАЛЬНОСТІ: ІСТОРІЯ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Історію держав, їх виникнення, розвиток, занепад слід розглядати як наслідок менталітету народів, вироблений психологічним складом рас, що залежить від соціального середовища, природних характеристик, діяльності суб'єктів та багатьох інших факторів. Не є винятком з цього правила і Україна. Саме тому пропонується розгляд українського конституціоналізму через призму українського менталітету, як етнічного так і національного.

В українських діаспорних колах досить давно склався термін «вдача народу», що виступає аналогом «менталітету» як необхідного фундаменту розвитку. До такого тлумачення менталітету звертався і професор Українського інституту громадознавства в Празі Н. Я. Григорієв, який визначав народну вдачу як те спільне, «що є у всіх, що їх об'єднує в один людський тип, а у відношенні до інших народів, до всього людства є тим, чим народи відрізняються один від одного».

На нашу думку, в українській ментальності переважають дві основи: скіфська і слов'янська. Скіфська — забезпечила нам емоційність, різкість і волелюбність, а слов'янська — толерантність і терпимість. Постійно з плином історії переважає то одна, то інша основа. Переважання слов'янської наочно ілюструє період XV — першої половини XVI ст., коли український народ перебував під владою Литви та Польщі, а згодом Речі Посполитої. Та друга половина XVI—XVII ст. яскраво доводить схильність скіфської основи до волелюбності.

На даний момент в науці досить багато вчених займаються питанням українського конституціоналізму. Зокрема, Всеволод Речицький запропонував свій власний проект Конституції України. Дуже важливим в даному проекті є те,